

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1945 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning rörande den framtida bokföringsverksamheten för jordbruket och skogsbruket.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 272 av herrar *Ekströmer* och *Bondeson* samt II: 331 av herr *Liedberg*, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande den framtida bokföringsverksamheten för jordbruket och skogsbruket.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för detta yrkande må hänvisas till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande i ärendet av lantbruksstyrelsen. Dessutom har yttrande avgivits av Sveriges lantbruksförbund, som av utskottet beretts tillfälle därtill.

Lantbruksstyrelsen har icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionerna. I övrigt har lantbruksstyrelsen anfört följande:

Olika omständigheter torde ha bidragit till att bokföringen icke nått den omfattning bland vårt lands jordbrukare och skogsägare, som vore önskvärt. Bland de faktorer, som medverkat härtill, torde framför allt böra nämnas, att jordbrukarna ännu icke allmänt kommit till insikt om betydelsen av en ordnad bokföring för belysande av det ekonomiska resultatet vid det egna jordbruket ävensom att bokföringen ofta ansetts taga alltför mycket tid i anspråk för att densamma skulle medhinnas vid sidan om övrigt arbete. Det torde vidare icke råda någon tvekan om att kunskaperna i bokföring bland jordbrukarna i många fall äro bristfälliga.

Under senare tid har emellertid en märkbar ökning i intresset för bokföringsverksamheten kommit till uttryck bland jordbrukarna. Detta förhållande, vilket icke minst yttrat sig i ett livligt intresse för att å olika vägar inhämta kunskaper i hithörande spörsmål, synes i första hand taga sig uttryck däri, att antalet jordbrukare, som själva föra en enklare bokföring, avsedd att tjäna till ledning vid självdeklarationens upprättande, undergått en betydande ökning. Den mera omfattande och arbetskrävande bokföring, som bedrivs i anslutning till den offentliga bokföringsverksamheten, har däremot endast i mindre grad berörts därav. Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk ha nyligen gemensamt utsett en kommitté med främsta uppgift att stimulera till ökad bokföringsverksamhet enligt förstnämnda enklare linjer. Kommittén torde jämväl komma att ägna uppmärksamhet åt i samband därmed stående bokföringstekniska spörsmål.

Förrän resultatet föreligger av den utav 1943 års jordbrukstaxeringsakkunniga bedrivna utredningen av frågan om införande av uttryckliga bestämmelser om rätt för jordbrukare att taxeras enligt bokföringsmässiga grunder, torde det emellertid icke vara möjligt att närmare bedöma i vad mån bokföringsplikt framdeles kan komma att föreskrivas för vissa kategorier jordbrukare. Den framtida bokföringsverksamheten inom jordbruket torde otvivelaktigt komma att påverkas av den omfattning en eventuell bokföringsplikt gives, men då närmare hållpunkter för bedömande av detta spörsmål saknas, torde för närvarande anledning icke föreligga att nu upptaga en utredning rörande i motionen avsedda spörsmål.

I vad avser bokföringsverksamhetens inom jordbruket utnyttjande för belysande av jordbrukets ekonomiska villkor och lönsamhet ävensom för bedömande av verkningarna utav de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets ekonomiska förhållanden må slutligen framhållas, att nämnda spörsmål torde vara föremål för utredning inom 1942 års jordbrukskommitté.

Lantbruksförbundet har bekräftat önskvärdheten av att utredning beträffande det allmännas medverkan till lantbruksbokföringens främjande verkställas och tillstyrkt att en sådan kommer till stånd. Lantbruksförbundets utlåtande är av följande innehåll:

Förslaget om utredning motiveras med hänvisning till en motsedd ändring av deklarationsprinciperna för jordbruket, varigenom större anspråk också komma att ställas på jordbrukarna med avseende på räkenskapsföring. I detta hänseende får beaktas, att deklARATIONER skola avlämnas av 300 000 å 400 000 jordbrukare. Det torde under sådana förhållanden vara uppenbart, att anspråken med avseende å arten av inkomstredovisning i deklARATIONERNA dock icke kunna ställas högre än att flertalet jordbrukare kunna fullgöra dem med hjälp av bokföringsanteckningar, som de själva kunna göra. I annat fall torde deklARATION efter bokföringsmässiga grunder icke kunna allmänt föreskrivas. Även de nuvarande deklARATIONERNA måste för övrigt bygga på någon form av bokföringsanteckningar, om deklARATIONERNA skola kunna bli riktiga. En omläggning av taxeringsbestämmelserna i angivet avseende torde emellertid medföra ett allmänt behov av bättre ordnad bokföring. Särskilt blir det givetvis fallet beträffande de grupper av jordbruk, för vilka bokföringsplikt kan komma att föreskrivas. I samband härmed kommer säkerligen också ett väsentligt ökat behov av hjälp med upprättande av bokföring och deklARATIONER att göra sig gällande.

Med hänsyn till vad nu anförts och då flertalet jordbrukare för närvarande icke torde kunna föra ordnade räkenskaper måste det förutsättas, att en viss och icke alltför knapp tidsfrist utsättes för ikraftträdande av ett beslut om deklARATION efter bokföringsmässiga grunder, så att jordbrukarna i större omfattning hinna förbereda sig härför.

Denna frist bör då utnyttjas för meddelande av upplysning och instruktion till jordbrukarna beträffande den bokföring, som kan bli erforderlig i samband med omläggningen. Den i motionen föreslagna utredningen torde i främsta rummet få till uppgift att planlägga dylik upplysnings- och instruktionsverksamhet ävensom att uppgöra lämpliga bokföringsformulär, vilka ansluta sig till den redovisningsskyldighet, som kommer att föreligga enligt de nya deklARATIONSPRINCIPERNA. Det främsta ändamålet med en ordnad jordbruksbokföring bör dock vara, att jordbrukaren därigenom skall få kontroll över jordbruksdriften samt kunna erhålla vägledning beträffande dess planläggning och inriktning. Vid utformande av bokföringssystem med hänsyn till deklARATIONSBESTÄMMELESENA bör därför tillses, att de i möjligaste mån tillgodose även nu berörda syften. Åtgärder synas även vara erforderliga för

att bereda jordbrukarungdomen vidgade möjligheter till bokföringsundervisning.

Vidare torde den organisation, som för närvarande finnes i form av bokföringsbyråer, behöva utbyggas, så att jordbrukarna i större omfattning kunna få handledning och hjälp med bokföringens upprättande.

Lantbruksförbundet vill omnämna, att en icke obetydlig instruktionsverksamhet beträffande lantbruksbokföring för närvarande bedrivs, framför allt genom korrespondenskurser men även genom särskilda instruktionskurser. Denna verksamhet behöver dock utvidgas, och statlig medverkan kan i detta avseende bli erforderlig. Lantbruksförbundet och Riksförbundet landsbygdens folk ha vidare för kort tid sedan tillsatt en kommitté med uppgift att uppgöra förslag till enhetliga bokföringsformulär för jordbruket.

I syfte att bereda jordbrukarna möjligheter att erhålla biträde med bokföringen ävensom med deklarationer har lantbruksförbundet i samarbete med vissa hushållningssällskap upprättat bokföringsbyråer. Ävenså ha för samma ändamål bildats några bokföringsföreningar. Vid dessa upprättas årligen bortåt 2 000 bokslut inberäknat dem, som ingå i den jordbruksekonomiska undersökningen. Insamlingen och bearbetningen av materialet till denna undersökning bekostas av statsmedel genom lantbruksstyrelsen. I övrigt utgå statsbidrag till bokföring för jordbruk under 50 hektar ur anslaget till Främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk. Trots de statliga bidragen ha jordbrukarna endast i begränsad omfattning anlitat denna bokföringshjälp. Till icke ringa del torde detta bero på dels villkoret om ortsbidrag såsom förutsättning för att statsbidrag skola utbetalas, dels bestämmelsen att statsbidrag icke utgår till bokföring för ett och samma jordbruk under längre tid än 5 år. Jordbrukarnas villighet att på egen bekostnad anlita denna bokföringshjälp kan hittills sägas ha varit tämligen liten och har företrädesvis framträtt bland något större jordbrukare. Bokföringsbyråernas verksamhet kan givetvis väsentligt utbyggas, så snart intresset att anlita deras tjänster ökas, vilket kan väntas bli fallet vid införande av bestämmelser om deklaration efter bokföringsmässiga grunder samt bokföringsplikt för vissa jordbruk. I samband härmed blir det emellertid erforderligt att utbilda ett större antal bokförare, och för detta ändamål torde särskilda bokföringskurser behöva anordnas. Vidare synes det bliva påkallat att stödja tillkomsten av bokföringsbyråer genom anvisande av rikligare organisationsbidrag samt årliga bidrag till verksamheten. Nuvarande bidragsbestämmelser torde i övrigt böra göras till föremål för omarbetning.

Lantbruksförbundet får sålunda bekräfta önskvärdheten av att utredning beträffande det allmännas medverkan till lantbruksbokföringens främjande verkställas och får tillstyrka, att en sådan kommer till stånd. Det synes ligga nära till hands, att jordbrukstaxeringssakkunniga, förstärkta med andra sakkunniga på bokföringens område, finge i uppdrag att utreda och framlägga förslag även beträffande dessa frågor.

I motionen framhålles vidare, att bokföringen bör ordnas så att den jämväl kan tjäna till ledning för bedömandet av fördragspolitik och övriga åtgärder på jordbrukets och skogsbrukets område. Detta utgör ett speciellt och viktigt ändamål med lantbruksbokföringen. Tidigare har man för allmänt bedömande av jordbrukets lönsamhet varit hänvisad till de redogörelser, som årligen på lantbruksstyrelsens uppdrag utarbetades på basis av räkenskaperna för de till bokföringsbyråerna anslutna jordbruket, uppgående till 600 å 700 st. Genom den jordbruksekonomiska undersökning, som påbörjades 1939, ökades antalet till ca 1 200, vartill komma omkring 400 särskilt bearbetade jordbruk, vilka icke ansetts böra hänföras till den representativa undersökningen. Enligt uppgift skall undersökningen nu kompletteras, så att den jämväl närmare belyser skogsbrukets betydelse i kombination med jordbruk.

Den jordbruksekonomiska undersökningen skulle enligt uppgjord plan omfatta omkring i 600 jordbruk, men det har bland annat på grund av militärinkallelserna under krigsåren icke varit möjligt att få in uppgifter från så många. Det är emellertid angeläget att få en utökning till stånd, vilket bör väsentligt underlättas, om ordnad bokföring mera allmänt införes i jordbruket i samband med en omläggning av deklaraionsprinciperna. Redan deklaraionerna, vilka förutsättas bygga på viss bokföring, böra kunna användas för statistisk bearbetning till belysande av jordbrukarnas inkomster och ekonomiska förhållanden i stort. Så sker i viss omfattning även nu. Emellertid kan man icke räkna med att den bokföring, som kommer att ligga till grund för deklaraionerna, i allmänhet blir av sådan beskaffenhet, att den kan tjäna till underlag för mera ingående undersökningar om jordbrukets lönsamhet m. m. Härför kräves nämligen i vissa avseenden, såsom beträffande arbetskraftanvändningen, en speciell redovisning, som icke i allmänhet kan begäras och som icke heller är behövlig för deklaraionsändamål. För erhållande av underlag till dylika undersökningar torde man därför i fortsättningen liksom hittills bliva beroende av en bokföring av delvis annat slag. I detta avseende blir man sålunda hänvisad till ett mera begränsat antal jordbruk, som äro villiga att lämna den erforderliga redovisningen. Då jordbrukarna härvid kunna få underkasta sig arbete och besvär, som icke föranledas av deras eget behov, synas de härmed förenade kostnaderna liksom nu böra bestridas av det allmänna.

Såväl till arten som omfattningen kommer nu berörda bokföring samt undersökningar delvis att bliva beroende av de oavvisliga behov som komma att göra sig gällande i samband med de fortsatta statliga åtgärderna på jordbrukets område. Då det för närvarande är svårt att överblicka vilka förändringar som påkallas på grund härav får lantbruksförbundet här endast framhålla önskvärdheten av att underlaget för den jordbruksekonomiska undersökningen utvidgas samt att frågan om omläggningar upptagas till behandling, så snart förutsättningar föreligga för ett bättre bedömande.

Den framtida bokföringsverksamheten inom jordbruket och skogsbruket torde otvivelaktigt såsom framhålles i motionerna komma att röna inflytande av 1943 års jordbrukstaxeringssakkunnigas avgöranden. Såsom anföres av motionärerna har inom nämnda sakkunniga dryftats frågan om inkomstbeskattning av jordbruk och skogsbruk efter bokföringsmässiga grunder samt i samband därmed frågan om införande av bokföringsplikt för vissa jordbrukare. Några definitiva beslut i ämnet torde emellertid ännu icke ha fattats. Med hänsyn härtill synes anledning icke föreligga att nu upptaga till utredning de i motionerna avsedda spörsmålen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 272 och II: 331 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.